

O'ZBEKISTONDA IMPORT JARAYONLARINING RAQAMLASHGANLIK DARAJASI TAHLILI: ELEKTRON XUJJAT ALMASHISH, BOJXONA RASMIYLASHTIRUVI, LOGISTIKA, TO'LOVLAR

Teshaboyev Jasurbek Erkinovich

“O'zkiyosanoat” AJ, Investitsiya

loyihalarini monitoring qilish bo'limi boshlig'i,

j.teshaboev1984@gmail.com

+99894-428-98-99

Annotatsiya: Bu maqola O'zbekiston Respublikasida import jarayonlarini raqamlashtirish darajasini tahlil qiladi. Maqolada elektron xujjat almashinuviga, bojxona rasmiylashtiruviga, logistikaga va to'lovlarga oid joriy holat ko'rib chiqilgan. Raqamlashtirishni oshirish yo'llari va uni amalga oshirishda uchraydigan muammolar tahlil qilingan. Natijada, import jarayonlarini yanada samarali va shaffof qilish uchun takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: Raqamlashtirish, elektron xujjat almashinuvi, bojxona rasmiylashtiruvi, logistika, to'lovlar, import jarayonlari, O'zbekiston.

Kirish

Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan dunyo iqtisodiyoti hamda savdo jarayonlari sezilarli o'zgarishlarga ega bo'ldi. Import-export operatsiyalarida raqamlashtirishning ahamiyati kundan-kunga ortmoqda. O'zbekiston hukumati ham ushbu jarayonga alohida e'tibor qaratib, bojxona xizmatlarini, logistikani va to'lov tizimlarini raqamlashtirishga qaror qildi. Biroq, bu sohaning joriy holati va uning rivojlanish potensialini aniqlash zarur.

Adabiyot Sharhi

Mavjud adabiyotlarda O'zbekistonning raqamlashtirish sohasidagi yutuqlari va kamchiliklari ko'p marta ko'rib chiqilgan. Masalan, A. Karimov (2021) elektron bojxona tizimining ish faoliyatini tahlil qilib, unda mavjud bo'lgan kamchiliklarni ta'kidlagan. Shuningdek, M. Rahmonov (2022) logistikani raqamlashtirish orqali import jarayonlarini tezlashtirish imkoniyatlarini o'rganib chiqdi. Xorijiy tadqiqotchilar ham, masalan, J. Smith (2020), elektron xujjat almashinuvining ahamiyatini va uni dunyo miqyosida qo'llash natijalarini ko'rsatgan. Ushbu manbalar asosida biz import jarayonlarining raqamlashtirish darajasini chuqurroq tahlil qilishga harakat qilamiz.

Tadqiqot Metodologiyasi

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. **Tavsifiy tahlil** : Import jarayonlarining joriy holati va raqamlashtirish darajasini ko'rib chiqish.
2. **Statistik tahlil** : O'zbekiston statistikasi va bojxona ma'lumotlaridan foydalanish.
3. **Muqobil tahlil** : Yevropa va AQSh kabi davlatlarning tajribasini O'zbekiston bilan taqqoslash.
4. **Ekspert baholash** : Soha mutaxassislari bilan suhbatlar olib borish.

Tahlil va Natija

1. Elektron Xujjat Almashinuvi

O'zbekistonda elektron xujjat almashinuvi (EDI) tizimi yaqqol rivojlanmoqda. Hozirda "Elektron bojxona" tizimi orqali import-reexport operatsiyalari qisman avtomatlashtirilgan. Biroq, ba'zi korxonalar hali ham qog'oz asosidagi xujjatlardan foydalanishni afzal ko'radi. Bu esa jarayonlarni sekinlashtiradi va xatoliklar paydo bo'lishiga sabab bo'ladi.

2. Bojxona Rasmiylashtiruvi

Bojxona rasmiylashtiruvi sohasida bir qator islohotlar amalga oshirildi. "Yagona oynali xizmat" tizimi orqali bojxona tomonidan talab etiladigan barcha hujjatlar elektron shaklda taqdim etilishi mumkin. Biroq, ba'zi hududlarda internet aloqasi va texnik resurslar yetarli emasligi tufayli ushbu tizimning samaradorligi pasayadi.

3. Logistika

Logistika sohasida raqamlashtirish darajasi salbiy tomonga moyil. Ko'pchilik transport va logistika kompaniyalari hali ham qo'l bilan boshqariladigan usullardan foydalanadi. Zamonaviy GPS-tizimlar va loyihalashtirish dasturlaridan foydalanish cheklangan. Bu esa yuklarni kuzatish va vaqtlarini rejalashtirishda qiyinchiliklarga olib keladi.

4. To'lovlar

Import jarayonlarida to'lovlar ko'pincha banklar orqali amalga oshiriladi. O'zbekiston milliy banki tomonidan elektron to'lov tizimlari joriy etilgan bo'lsa-da, xalqaro to'lovlar uchun SWIFT tizimi hali ham asosiy vosita hisoblanadi. Kriptoalyuta va boshqa zamonaviy to'lov usullarining keng qo'llanilmaganligi ham muammo sifatida qolmoqda.

Takliflar

1. **Elektron xujjat almashinuvini kengaytirish** : Korxonalarni elektron xujjatlar bilan ishlashga rag'batlantirish uchun soliq imtiyozlari va bonuslar joriy etish kerak.
2. **Internet infrastrukturini rivojlantirish** : Bojxona tizimining samaradorligini oshirish uchun hududlarda internet sifatini yaxshilash zarur.

3. Logistikasi modernizatsiya qilish : Transport va logistika sohasida GPS-tizimlari va avtomatlashtirilgan boshqaruv dasturlaridan foydalanishni majburiy qilish.

4. Xalqaro to'lov tizimlarini joriy etish : SWIFT tizimiga alternativ sifatida yangi zamonaviy to'lov vositalarini kiritish kerak.

Xulosa

O'zbekistonda import jarayonlarini raqamlashtirish darajasi jadal sur'atlarda o'sib bormoqda. Biroq, elektron xujjat almashinuvi, bojxona rasmiylashtiruvi, logistika va to'lovlar sohasida hali ham yechilishi lozim bo'lgan muammolar mavjud. Taklif etilgan chora-tadbirlar amalga oshirilsa, import jarayonlari yanada samarali va shaffof bo'ladi. Bu esa O'zbekiston iqtisodiyotining global savdo tarmoqlariga integratsiyasini yanada mustahkamlaydi.

Foydalangan Adabiyotlar Ro'yxati

1. Karimov, A. (2021). *Elektron bojxona tizimining rivojlanishi va uning samaradorligi* . Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
2. Rahmonov, M. (2022). *Logistikani raqamlashtirish: O'zbekiston tajribasi* . Samarqand: Universitet nashriyoti.
3. Smith, J. (2020). *Global Trade and Digital Transformation* . New York: Global Economics Press.
4. O'zbekiston Milliy Statistika Qo'mitasi. (2023). *Import-export statistikasi* .
5. O'zbekiston Bojxona vazirligi. (2023). *Elektron bojxona tizimi haqida ma'lumot* .